

Употреба на наркотици, неправилно шофиране и пътнотранспортни произшествия

Настоящият преглед на литературата по въпроса представлява всеобхватен доклад относно връзката между употребата на наркотици, неправилното шофиране и пътнотранспортните произшествия. Прегледът обхваща методологически въпроси, представя резултати от изследвания на преобладаващи практики сред шофьорите и прави общ преглед на констатациите от основни епидемиологични изследвания, публикувани след 1999 г. Докладът предоставя и доказателства от експериментални проучвания и проучвания на място относно връзката между употребата на наркотици, неправилното шофиране и пътнотранспортните произшествия.

Изследванията в тази област могат да бъдат разделени най-общо на експериментални и епидемиологични проучвания. Всеки подход има своите предимства и недостатъци.

- Експерименталните проучвания могат да бъдат провеждани в лаборатория, на тренажор или градски път, като наркотикът се дава в определени дози на доброволци. Резултатите могат да бъдат разчетени само въз основа на една причина, но могат и да посочват единствено потенциалните рискове. В някои случаи резултатите могат да имат малка стойност поради използването на нереални дози, поради историята на употреба на дадения наркотик, или поради междуличностни различия сред доброволците.
- Епидемиологичните проучвания изследват въпроса за това употребата на какви наркотици преобладава при различни групи от населението. Те включват проучвания на пътя, проучвания за оценка на наркотиците, чиято употреба преобладава сред дадена група шофьори, проучвания за оценка на риска от произшествие, анализ на отговорността, проучвания на населението като цяло, както и фармакологични и епидемиологични проучвания. От друга страна, епидемиологичното изследване е ограничено, тъй като е възможно да съществуват рискови фактори, свързани с употребата на наркотици, които констатациите от изследванията не откриват. Друг недостатък на епидемиологичното изследване се състои в това, че то не е в състояние да направи разлика между „действителен“ риск и други фактори, които биха могли да са силно свързани с този рисков фактор. Възможно е резултатите от различните проучвания да не са сравними поради ред причини, като различия в изследваното население или във взимането на пробите.

Резултатите от експерименталните проучвания показват, че няколко вида забранени от закона наркотични вещества могат да окажат влияние върху поведение при шофиране; някои наркотици, но не всички, проявяват въздействия в зависимост от дозата.

- Канабисът може да повлияе неблагоприятно на някои когнитивни и психомоторни умения, необходими при шофирането.
- МДМА (екстази) проявява както отрицателни, така и положителни въздействия върху начина на шофиране.
- При проучвания за изследване на въздействието от комбинацията на алкохол и забранени от закона наркотични вещества е установено, че в подобни случаи някои забранени от закона наркотични вещества (например канабис) могат да доведат до допълнително синергично увреждане, докато други (например кокаин) могат частично да неутрализират отрицателното въздействие. МДМА може да намали някои, но не всички вредни въздействия от алкохола, но да засили други.

- Хроничната употреба на всяко забранено от закона наркотично вещество се свързва с някакъв вид когнитивно и/или психомоторно увреждане и може да доведе до влошаване на поведението при шофиране, дори когато лицето вече не е под влияние на интоксикацията.

Резултатите от експерименталните проучвания показват, че употребата на някои наркотични вещества, използвани с лечебна цел, също води до очевидни отрицателни въздействия.

- Бензодиазепините обикновено имат отрицателни въздействия, но някои видове (с дългосрочно, средносрочно или краткосрочно действие) причиняват сериозно увреждане за разлика от други, за които не е обичайно да имат остатъчно въздействие на следващия ден.
- Антихистамините от първо поколение обикновено са по-силно упойващи в сравнение с тези от второ поколение, макар да има изключения и в двете групи.
- Данните сочат, че трицикличните антидепресанти водят до повече отрицателни въздействия в сравнение с по-новите, макар резултатите от експерименталните изпитвания след приемането на второ поколение селективни серотонни инхибитори не винаги да са последователни.

Във всяка терапевтична категория има вещества, за които се смята че не водят до никакви или до съвсем слаби отрицателни въздействия. За предпочитане е на шофьорите да бъдат предписвани именно такива терапевтични наркотични вещества.

Епидемиологичните изследвания потвърждават голяма част от резултатите от експерименталните проучвания. С малки изключения около 1 % до 2 % от шофьорите, спрени по време на изследвания на пътя, са показали положителни резултати за съдържание на наркотици в слюнката.

- Шофирането под въздействието на комбинацията от алкохол и наркотици е често срещано явление.
- Проучванията за оценка на най-често срещаните наркотици, лекарства и/или съдържание на алкохол в кръвта на шофьори, участници в пътнотранспортно произшествие (със смъртен изход или без смъртен изход) сочат, че алкохолът преобладава в сравнение с всяко друго психотропно вещество, но в много случаи се установява и употреба на наркотици и то много по-често, отколкото при шофьорите като цяло.
- От анализираните наркотици, канабисът е второто най-широко разпространено вещество след алкохола, макар че анализът на пробите за наличие на бензодиазепини е установил, че те са по-широко разпространени дори от канабиса.
- Статистическите данни сочат нарастване на риска от произшествие и/или риска от причиняване на произшествие при употреба на канабис, бензодиазепини, амфетамини, хероин и кокаин, а и много от тези рискове нарастват, когато наркотикът е съчетан с друго психотропно вещество, например алкохол.

Резултатите от епидемиологичните и от експерименталните проучвания следва да бъдат обединени с цел да се получи добра оценка на въздействието на определени наркотици върху поведението при шофиране и риска от произшествие. За да се получат по-съвместими методологии, през 2006-2007 г. комисия от международни експерти, включващ представители на ЕЦМНН (EMCDDA) и американският Национален институт за злоупотреба с наркотици (NIDA) подготви насоки за бъдещи изследвания относно наркотиците и шофирането. Тези насоки бяха взети предвид за проекта DRUID - мащабен проект, финансиран от ЕС, по който ще се проведат съответните проучвания върху влиянието на употребата на алкохол, забранени от закона наркотични вещества и лекарства върху способността за шофиране, като ще се анализират също и алкохолът и други психотропни вещества, преобладаващи в кръвта на шофьорите, участници в пътнотранспортни произшествия, както и сред шофьорите като цяло, и ще бъдат изчислени аналитичните и рисковите прагове за редица забранени от закона наркотични вещества и лекарства в редица европейски държави. DRUID ще приключи през 2010 г.

Употреба на наркотици, неправилно шофиране и пътнотранспортни произшествия - ЕЦМНН Брой № 8 (на английски език) може да бъде намерен на хартиен носител (цена EUR 24), като и да бъде изтеглен в електронен вид като PDF документ (безплатно) от Интернет страницата на ЕЦМНН (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights/driving>).